

Fél szem mandula*

A rácsos kapunál várta meg, hogy a toronyóra mutatója kegyetlen lassúsággal előremásszék. Állhatatosan figyelte, s egyszerre csak úgy tűnt neki, hogy éppen akkor, abban a pillanatban elromlott az óraszerkezet s az idő tán már negyedórával is túlszáguldott a négyen és ő elkésik menthetetlenül a mai napon.

Mikor aztán megzendült az érces hang a toronyban, kivárta a negyedik ütest s azonnal megnyomta a csengő gombját. Mozdulatában annyi elszántság, s ugyanakkor visszafojtott bizonytalanság is volt, mint hogyha sorsdöntő csata megkezdésére adott volna jelet.

Úgy tetszett, a verandára erősített csengő légüres térben berreg, mintha a levegő kifogyott volna körülötte. A csengő elhallgatott s újra csend támadt. Csak a darazsak dongtak változatlan egyhangúsággal a szőlőszemekben. A török-szegfűk csattanó szirmai, pirosan és sárgán lángoló színei szinte fokozták a délután forróságát. Néhány üveggömb magába gyűjtött minden fényt, hogy könnyörtelen élességgel verje vissza sugarait Andris szemébe. Tüzes állóképpé varázsolódott a világ s mintha mindenki messze költözött volna a könnyörtelen fények elől.

Moccanás se szűrődött a folyosó felől, fenyegető komorsággal meredt a fiú feje fölé samottal borított sárga falával a hatalmas, magasföldszintes épület. Sápadt mozdulatlansággal ácsorgott Andris is.

Tán percekbe telt, amíg apró kipp-koppal a kapuhoz közeledett valaki s megcsikordította a súlyos kulcsot a zárban.

Andris tudta, hogy nem Marika jött ajtót nyitni. Száz pár kiscipő közül is kihallaná a Marika cipője szavát. S csakugyan ismeretlen csodálkozó szemű cselédlány tárta szélesre vézna kezével az ajtót.

A verandára vezető lépcsők előtt egészen lecsillapodott Andris. Valahogyan megérezte, hogy ott sem Marika várja. Csak az öreg Hollós János, Marika nagyapja volt látható, fonott karosszékekben pőfékelt, egy cipőszínű tajtékpipából. Sárgabőrű, ápolt kis öregúr. Gondosan nyírt kefehájában sokkal több volt a fehér szál, mint a szürke. Andrist megpillantva az egykori tanár energikus mozdulatával nyúlt óraszébébe. Óráját megnézve elégedetten biccentett:

— Helyes, helyes barátocskám, nagyon helyes. Ül le. Az unokámnak dolga akadt, de már itt kellene lennie. Igen. Ezt szeretem. Mindig idejében hozzákezdeni a tanulásnak. A hétfégi leckét pedig nem vasárnapra hagyni, hanem szombaton elvégezni, hogy vasárnap nyugodtan lehessen pihenni, meg templomba menni.

Az öregúr minden év elején ugyanezt a prédikációt pattogta végig sűrű krakogással. Andris készséggel bólintott.

— Helyes, helyes — biccentett az öreg kissé megenyhült hangsúllyal, aztán megint hirtelen az óráját rántotta elő s éles hangon kérdezte: De hol az a lány ilyen soká?! Nórika! Fiacsokám!

Marika mostohaanyjának pongyolája meglibbent az előszoba ajtóban. A fiú meglepődve látta, hogy a tavalyi szénfekete hajfestéket bronzvörös váltotta fel az ügyvédné fején. Arcára pórustápláló kenőccsel iparkodott lányos üdésé-

* Részlet egy készülő regény 3. fejezetéből.

get lopni. Az ügyvéd úr biztosan többször kimaradt megint az utóbbi időben — gondolta Andris — azért akar egyre szebb lenni.

Kővágóné kedveskedve, kissé csinált mosollyal nyújtotta kezét Andrisnak.

— Ne haragudjék, apa. Perceken belül itt lesz. Csak a könyvesboltba ment a szomszédba. Jó színben van, fiatalember. Látszik, hogy kihasználta a nyarat és sokat napozott.

Andris elmosolyodott. Hát igen — gondolta kis iróniával —, az orosi zsilipnél napozhatott nyakkló nélkül, ha jól esett, ha nem.

— Hol az a rézbőrű? Hadd lám, mutasd magad! — kiáltotta ki vidáman a nyitott ajtóju belső szobából Kővágó.

— Engedelmet — szölt Andris s belépkedett az ügyvédet köszönteni. Pizsamában, papucsban hűsölt a redőnnel elsötétített szobában Kővágó, nemrég kattintotta fel a villanyt. Két doboz hüzni hevert előtte az asztalon, azokat töltögette jóillatú verpelétivel. Borzas haja elárulta, hogy nemrég kászolódott fel délutáni heveréséből.

— Gyűjts rá, fiú — kínálta Andrist mosolyogva.

— Köszönöm, nem dohányzom.

— Még mindig? Nem helyes, fiam. Okkal-móddal még nem árt, s megnyugtatja az idegeket. Hanem a színed csakugyan jó. Na nézd csak, kész férfi lettél a nyáron. Hány parasztjányt dűtöttél neki a boglyának? No, ne homokolj itt nekem, nem szégyen az, öregem.

Andris zavart nevetéssel egyre nemet intett.

— Így görbülj meg?

— Úgy.

— Á, fiam, így nem viszed sokra, legfeljebb szentté avatnak a haláloz után. Sokat érsz vele. Ilyen korban már nem szabad elhanyagolni a cicázást. Jó vérkeringést csinál, szaporábban jönnek a gondolatok, jobban fog az ember feje. Na, ülj le, s mesélj valamit.

A Hollós-familia tagjai közül kétségtelenül az ügyvéd volt Andrishöz mindig a legbarátságosabb. Leginkább ő törődött a fiúval. Vásároló kelmeárus gyerekeként ügyeskedte, könyökölte fel magát neves, jól kereső ügyvéddé, a kormánypárt helyi szervezetének ügyvezetőjévé. Második házassága alkalmából azért vette el a módos, jól jövedelmező szőlőskerttel és üzleti részvényekkel rendelkező Hollós János leányát, hogy apósát ügyesen pumpolva, anyagi alapja legyen a karrierre. Nem akart megállni eddigi posztján, sokkal nagyobb ambíciók fűtötték.

Andrist eleve rokonszenvvel kezelte. Nyilván ifjúkori mását látta a fiúban, aki a tanulás révén az övéhez hasonló pálya előtt áll, s kiemelkedően van a szegénysorból, a jólszituált polgárok közé.

Most is gondosan fürkészett a fiúra:

— Sikerült-e összeszedned egy rendes ruháralót a nyáron?

— Sikerült volna, de apám...

— Látod öregem, — vágott közbe Kővágó, nem hallgatsz a jó szóra. Ne nyugodj addig, amig szert nem teszel egy jó fazonú ruhára. Feltétlen valamelyik ügyes szabónál csináltasd meg, hogy az úgy álljon, mintha rád öntötték volna. A sok ostoba közmondás között van egy legostobább. Az, hogy nem a ruha teszi az embert. Tapasztalatból állítom, fiam, rengeteget jelent, ha nincs az embernek szegényszaga.

Andris elvörösödő arccal hallgatta.

— Na, ne nézz úgy rám fiam, mintha öklelni akarnál. Hidd el, javadat akarom. Okos, törekvő gyerek vagy, megérdemled a jövőt. Persze, azért meg kell küzdeni, s hidd el, ebben nagyon jó fegyvernek bizonyul egy jóvágású ruha. Nem is sejtet milyen fontos. Magoló kis jogász voltam, apámtól örökölt kopott condra lötyögött rajtam. Azt hittem én is, hogy a tanulás a boldogulás alapja. Ha jól kollokválok, haladok, mint a karikacsapás. Közben egy fenét. Azt tapasztaltam nyakra főre, hogy jó svádájú marhák, akiknek a fejében kevesebb volt, mint a körmöm feketéjében, a tanárok jobbkezzei lesznek, én meg kushadok. Na jó. Összekapartam egy gáláns ruhára valót, s tudod, mi történt egy hónap múlva? A római jog profja maga mellé vett. »Olyan ruhája legyen a jogásznak — mondta az öreg —, hogy az hét nyelven beszéljen, a ponciusát.« Igaza volt.

A fiú látta: világok választják el Kóvágó gondolkozásától. Jól tudta, nevetéséges a sültgalambvárás, az élet küzdelem. De nem így akart boldogulni. S nem hitte, hogy a tudás, a szívós akarat, az összefogás, minden akadály ellenére is ne nyerje el jutalmát végül.

Kóvágó a fiú hosszas hallgatását beleegyezésnek vette s látható meglepéssel csapott a vállára:

— Na jó! — s bekiáltott a konyhába: — Terus kérem, kínálja meg Bánszki urat abból a frissen szedett szőlőből.

Andris most már pokolba kívánta Kóvágót a szőlőjével együtt. A szívét egészen elöntötte megint a kívánság, hogy Marikát mielőbb láthassa. Az ügyvéd ellenszenves szavai megvetést és türelmetlenséget sűrűsítettek benne össze, s ez csak fokozódott Marika késésével. A csengő, mintha csak tudta volna mi megy végbe a fiúban, boldogítón felberregett. Andris kezét hirtelen zsebkezdőjébe törölve izgatott készséggel kérte el Terustól a kulcsot, hogy ő nyithassa ki az ajtót. A vadszőlővel futtatott ajtó mögött felkéklett egy szoknyácska, megfehérlett egy zsinóros blúz — s Andrisban felujjongott az öröm. »Ó, éppen olyan, amilyennek gondoltam, elképzeltem!«

Egész nyáron olyasféle szorongás élt benne, hogy rakoncátlan képzelete s parttalan vágyakozása csúnyán rászedik majd. De mégsem, Marika itt mosolyog előtte, az első tavasz frissességét hordozza és édes és hűs, mint forrásvíz a szomjúhozónak. »Drága, drága« — dobogta Andris szíve, de külseje nyugodt volt és úgy köszöntötte Marikát, ahogyan máskor.

— Tudta, hogy ma jövök? — kérdezte befelémenet.

— Sejtettem. De már tegnap is vártam.

— Hiszen még nem tanulnak.

— Nem, mi is holnap kezdjük. De nagyapa azt akarta, hogy kicsit ismételjük át a tavalyi anyagot. Persze, én nem azért vártam magára. Csak úgy. Régen nem beszélgettünk már.

Andris mélyeket lélegzett s kihajtott gallérját megigazította egy futó mozdulattal. »Drága, drága« dobogta ütemesen a szíve az ünnepi indulót.

A vadszőlővel befuttatott verandán, ahol jó időben tanulni szoktak még mindig ott üldögélt Marika nagyapja, csak épp tajtékpipája aludt ki időközben a markában.

— Ej, ej kislányom — csóválta fejét —, hiába mondogatom annyit, hogy a pontosság s a rend mindennek alapja? Most már lássatok hozzá sietve, de aztán nem elkapkodni fiam, a befejezéssel ne siessetek.

— Dehogy sietünk — buggyant ki Andrisból nagy indulattal, de agya ezúttal jól váltott, s gyorsan ragasztotta hozzá: — nem szeretem összecsapni a dolgokat.

— Helyes, nagyon helyes, — ismételte az öreg tanár —, én meg nem szeretem az olyan korrepetitorokat, akiknek a nyakára kell ülni, hogy elvégezzék a kötelességüket. Olyan arcátlan házitanító is akad, aki megcsinálja a diákja helyett a feladatot, hogy tovább loholhasson a másik kuncsafthoz. Mire jó ez, kérdem én? Ez kérem, csalás. Megtanítani — az a lényeg.

Andris élénken helyeselt, miközben Marika belibbent az előszoba ajtaján.

— De nem ám csak a verseket, a Szép Ilonkát, meg a Szeptember végén-t, ahogy tavaly is csináltátok fiam. Szép az irodalom, de a matematika se kutya. Azt gyűrjátok, mert ennek a lánynak úgy nézem ahhoz fül a foga a legkevésbé.

— I... igen makogta Andris — s szeme az ajtót kutatta, melyen át Marikának kellett jönnie.

— Jó, jó, nem azért mondom, mintha nem lennék veled megelégedve, csak tudod az öregek tanácsára helyes hallgatni, nagyon helyes. Persze, a mai fiataloknál ez se igen van szokásban.

Marika egy tornyozott halom könyvvel, füzettel jelent meg az ajtóban. Andris odaszökkent, de oly heves volt udvariassága, hogy a könyvhalom lecsatogott a kockakövekre.

— Ejnye, fiam, hát nem ismeritek a mondást: lassan járj, tovább érsz?

Andris roppant buzgósággal iparkodott jóvátenni hibáját. Marika is lehajolt s Andris arasznyi közelségben érezhette a kislány arcát. Lélegzetük találkozott s Marika egyszerre elmosolyodott, egy nagyon kicsit hamisan. Erre meg is volt az oka, mert Andris heves igyekezetében egy-egy olyan könyv sarkát is elkapta, amit Marika már fogott. Abban a szempillantásban mindketten engedtek a másiknak s a könyv megint a földre pottyant.

Dehát ennek is vége lett s asztalhoz kellett ülni. Andris zavarában alig tudott ócska füzetei között kiigazodni s bizony azt se tudta, hogy mivel kezdje az órát. Az irodalom még csak könnyen menne, de az öreg Hollós szavai után nem mert abba belefogni. A matematika meg... lelketlenség ilyet kívánni tőle ebben az állapotban.

— Az isten szerelmére, nehogy a függvényeket vegyük elő — súgta neki Marika.

Andris zavarodottan és tanácstalanul babrált jegyzetei között. aztán nagynehezen megszólalt, de csak bakogott össze-vissza.

Egyelőre Marika mentette meg a helyzetet:

— Mondja már el, Andris, mit tanulunk mi ebben a tanévben?

A fiú hangja végre tisztán csengett:

— Várjon csak, Marika. Az irodalommal kezdem.

Az öreg Hollós félszemével odasandított, s közben hallócsöve állhatatosan feléjük meredt. Most se állhatta meg szó nélkül:

— Helyes, kislányom, nagyon helyes. Előbb távlatokat kell nyitni, s az érdeklődést kellő mértékben felkelteni. Az embernek tovább kell látni az orránál, különben felbukik, mint a tyúk a jégen, igaz-e?

Nehézkesen állott fel, hogy kitotyogjon a kertbe megnézni a méheket.

Andris és Marika egymásra néztek. A kislány felszabadultan lélegzett s Andris is kedvre derülve mosolygott. »Ó, te drága« ölelte át Marikát nézésével.

Marika arcán érezte a fiú simogató tekintetét s melegséget, örömet érzett szétáradni szívében. Az együtt töltött évek során lassan bizalmába fogadta a nyiltarcú, ragaszkodó fiút, örömét, bánatát egyre sűrűbben vallogatta meg neki. Most is szabadulni sóvárgott egy nyomasztó terhétől s megérezte, Andrisnál alkalmasabb társra nem találhat terhe megosztásában. Mélyet sóhajtott s elkömlödött arccal nagy-nagy bizalommal tekintett a fiúra:

— Ugye Andris nem mondja el senkinek, amit most elmesélek magának? Ugye, magának mindent megmondhatok?

Andris akár a nyelvét is kettéharapta volna, hogy bebizonyítsa Marikának, amit hall, az el van nála temetve. S földöntúli boldogsággal vette tudomásul, hogy az örökkévalóságnak tűnő hosszú vakáció nemhogy eltávolította volna, hanem sokkal közelebb hozta kettejüket egymáshoz.

Marika halkán beszélni kezdett. Édesanyjánál, az ügyvéd első feleségénél töltötte a nyarat. Marika féltően ragaszkodott anyjához, s amikor csak tehetette, felkereste. Nem találta helyét a családban. Apja nem fordított sok időt a lányával való törődésre, nem is igen értette, hogyan kellene foglalkoznia vele. Volt neki épp elég elfoglaltsága a saját spekulációival. Különben is az volt az elve, hogy a gyerekeket szabadjára kell hagyni, úgy bomlik ki egyéniségük s úgy nem torzulhat el. A mostoha anya ugyan iparkodott megszerettetni magát modern mamaként, idősebb barátnőként viselkedett s igyekezett sokat foglalkozni a lánnyal. Budapesti operaházi előadásokra cipelte fel nyakra-főre, kintartóan és sajátkezűleg tanította zongorázni, mintegy dugábadólt leánykori ábrándjait, művészi álmait plántálva mostohalányába. Ezzel a szinte betegessé fajult babusgatással azonban ellenkező hatást ért el. A lány a mostohamama ajnározgatását egyre kínosabb béklyónak érezte.

Ezért Marika szinte menekült nyár elején édesanyjához. S ott, ahelyett, hogy rátalált volna a régi, drága gyermekkori otthonra, fájdalmasan csalódott.

— Édesanyámat mintha kicserélték volna. Nem érdekelte, mit csinálók, mi van velem, alig szólt két-három szót hozzám napjában, azt is furcsán, hidegen. Mintha nem is ő volna. Csak Jenő bácsi fontos neki, az új férje. Azért mindenre képes. Úgy viselkedik velem, mintha a cselédje lenne. Valamivel fiatalabb nála Jenő bácsi, hát ő is igyekszik minél fiatalabbnak látszani. Pedig ezt sose csinálta anyám azelőtt. Hogy mire képes, az eszem megállt. Én meg? Mintha ott se lettem volna. Csak néztem az első napokban: hát ez az én édesanyám? Kiskoromban, télen, ha elment bevásárolni, a kapu vasrácsára fagyott a kezem, nem tudtak semmivel becsalni. Amíg elő nem jött, ott vártam rá, mint egy kis jégcsap. S hogy ugrottam a nyakába! Most meg? Akár a vadidegenek. Udvariaskodtunk egymás előtt, mindig másról beszéltünk, mint amiről szeretünk volna. Csupán búcsúzáskor csókolt meg a homlokomon; »hát, vigyázz magadra« ezt mondta, mintha egy életre búcsúztatna. Úgy tűnt, örült, hogy már eljövök. Csak sírni tudok, ha rá gondolok. De most már sírni se fogok. Bele kell nyugodnom, hogy nincs édesanyám, csak két mostohám.

Hiába küzdött ellene, könny futotta át Marika szemét. Andris, nézte, nézte ezt a tiszta, jóillatú, síró kislányt s különös érzések gomolyogtak benne. Boldognak és szerencsétlennek érezte magát egyszerre. Boldog volt, hogy Marika legbensőbb titkát is feltárja előtte, és szerencsétlen, mert nem vigasztalhatta meg szíve szerint, nem mondhatta meg, — ami kiáltva kínálkozott ki belőle — hogy nem árva és elhagyatott Marika, hogy ő mellette lesz mindig, ő el nem hagyja, szeretni fogja egy életen át, mérhetetlenül, forrón, teljes odaadás-

sal, pótolva minden elsikkasztott szeretetet... De szeretete volna megsímogatni hullámos haját, felszárítani a könnyeket azokban a nagy, kék szemekben!

Marikának nem kellett kimondott szavak ahhoz, hogy megértse: a fiú mennyire vele érez és minden áldozatra kész, hogy megvigasztalhassa. A társra-
lelés öröme és a kicsordult könnyek megkönnyébbítették szívét. Felállott és
könyvein keresztül mosolyogva mondta:

— Ne haragudjék Andris, hogy ilyesmivel terheltem. Hagyjuk ezt, inkább
olvassunk Adyt meg Tóth Árpádot, — s már szaladt is a könnyekért.

De nemcsak a könyveket hozta, hanem egy marék hámozott mandulát is
Andris elé tett.

Elgondolkozva szemelgették. Az utolsó szem páratlan volt és Marikának jutott.

— Felezzük meg, — nevetett Marika s leharapta a mandula felét.

Andris a fél mandulát a zsebébe csúsztatta, mint valami kincset.

NAGYFALUSI TIBOR

Sétálgat halkan . . .

*Sétálgat halkan. Haja villogó hőszi de szemével tompán bámul a vízre,
a fodraival játszó, igyekvő folyóra...*

S keze, ahogy szelíden, simogatóan szól a botja fejéhez,

erőtlet valami tapogató, régi, reszketeg beszédet —

a keze is félszeg.

Ereiben percenként pereg a mész;

és nyelve durván rezdül az izre —

minden érzéke gubbaszt, tétováz könyörgőn,

vagy rimánkodó fehér bottal topog a furcsa földön,

ahol előtte hemzseg a bőség, és hajbakap a szín, a szag, a zörej, a zene —

néki már minden érdes-fekete...

... És ruhája is talpig. És kalapja kemény; nyilazó felhőktől, szelektől

veretve: az ostromló idő már szerte a széleken is

rojtos, győzelmi lobogókat lenget —

és görcsös, mindenható saját nagy kezével főnöke maga: a hivatali asztal

tűzött könyökére egy-egy érdemrendet...

— És nadrágjára fényt a papír-dohos csendben felnyikorgó székek

— hisz megérdemelte...

Hallgatag kifőzdek, magányos ebédek sok-sok tolongó, tompa pecsétet

hagytak kabátján. — Ahogy az öreg fán gyűrűket vonnak az évek...

És mindene ennyi.

Sétálgat halkan... A folyó csókot vált a szilajvérű nappal,

és tüstént, szélesen, pihegve vajúdik: — cseppnyi,

csatakos pára-kölyköket szül — szállnak borzasan, virgonc igyekvéssel...

Ő utánuk bámul, halványan köhécsel; majd zavartan, lassan moccan

a keze, s nyakán a csokorral babrál — elmerülten, hosszan

mótoz a kendőn kavargó ósdi mintán,

az avit zöldön, molyhos biboron —

és ámulva megtorpan, szinte riadtan.

S aztán csak bámul, bámul mereven...

Szóihatnék hozzá — libben a szellő: — a kendő fonnyadt csokra hintál,

— szavam csak pislá, mardosó-füstű rőzsetűz lenne,

hisz nyári szép szeleink sem oldhatnak benne

nagy, makacs hideget, páncélos fagyot —

időm, mint a folyam, kövek kínjaival vajúdik, hömpölyög,

és egekbe emelik szárnyukon a párák...

Ő sétálgat halkan, megtorpan, megáll... Nézem, — s hallgatok...